

Vážení studenti,
následující text obsahuje okruhy k problematice narušené komunikační oblasti. Nejedná se o kompletní studijní materiál.

Speciální pedagogika

Kapitoly ze základů etopedie

Etopedie

- Speciálněpedagogická disciplína -zabývá se edukací, reedukací a zkoumáním jedinců s rizikem poruch emocí nebo chování a s poruchami emocí nebo chování.
- Předmětem její teorie i praxe je proces edukace.
- Hledá odpovědi na otázky týkající se vzájemných souvislostí mezi edukací ve smyslu naplnění potenciality dítěte - žáka, studenta s poruchou emocí a chování, která vytváří bariéry v přístupu ke vzdělanosti.

Současné pojetí poruchy emocí a chování zohledňuje:

- celkovou životní a sociální situaci dítěte
 - ┆ celkové chování - sociální, osobnostní, životní situace, zkušenosti
- potencialitu dítěte
 - ┆ zvažuje dopad poruchy emocí a chování do vzdělávání, míru znevýhodnění. Nedostatečné vzdělání ovlivňuje kvalitu života i v dospělosti
- Základní cíle výchovně-vzdělávacího procesu specifikované rámcovým vzdělávacím programem
 - ┆ cíl motivace k celoživotnímu vzdělávání - zkvalitní životní podmínky, prac.uplatnění, reagovat na změny život.situací.

Praxe etopedie - tři fáze:

- 1. prevence: ve školách a škol.zařízeních směřuje na tři skupiny dětí:
 - ┆ nemají výraznější problémy v chování
 - ┆ mají rizikové chování - preventivní opatření, diagnostika, poradenská práce
 - ┆ mají problémy/poruchy chování a emocí - těžiště v diagnostice a poradenství
- 2. intervence: sp působení ve školách a škols. zařízeních, těžiště je v zařízeních preventivně-výchovné péče. Dvě sk.dětí:
 - ┆ mají rizikové chování
 - ┆ mají problémy chování, poruchy emocí a chování
- 3. rehabilitace (resocializace): sp působení ve škol.zařízeních pro výkon ÚV a OV:
 - ┆ závažnost poruchy emocí a chování neumožňuje realizaci reedukace v přirozením sociálním prostředí;
 - ┆ význam diagnostiky ve fázi rehabilitace:
 - ┆ poznání jedince v jeho osobnostních, sociálních a edukačních souvislostech
 - ┆ zpětnovazební funkce pro pedagoga.
 - ┆ vzdělávání k profesní orientaci jedince.

Cíle speciálněpedagogického procesu etopedie

- Optimalizace životních perspektiv jedince s poruchou emocí a chování,

- efektivita výuky podle rámcového vzdělávacího programu (stupně vzdělávání - předškolní, základní, střední),

- efektivní výuka předchází vytváření bariér v dosažení odpovídajícího vzdělání,

- předpoklad dobré kvality života

Současné názvosloví

- Problémové chování

- nežádoucí chování přechodného rázu

- Riziková mládež (ohrožená mládež)

- mládež ohrožená rizikem kriminálního chování

- Matoušek (1996): *mladí lidé, zakopávající na prahu dospělosti*

- Dispozice k poruchám chování

- bio-psycho-sociální model života člověka

- osobnostní faktory zvyšují vnímavost dítěte k rizikovým vlivům z jeho sociálního okolí.

„Soft“ terminologie v zahraniční literatuře:

- potíže, problémy v chování (*Behavioural Difficulties*),

- provokující žák (*Challenging Pupil*),

- nápadné chování (*Verhaltensauffälligkeiten*)

- Perspektiva změny a odpovědnosti sociálního okolí dítěte, podmínky pro edukaci, které:

- zastaví nežádoucí vývoj chování,

- eliminují nežádoucí vlivy v okolí dítěte - stabilizují jeho sociální (edukační) situaci,

- ovlivňují žádoucí a perspektivní změny v jeho chování.

- Vysoce náročná pedagogická práce s dětmi s poruchami emocí a chování

- umožňuje ovlivňovat změny v chování d.

- Pedagog:

- pracuje s dětmi dlouhodobě,

- v přirozeném sociálním prostředí

- k ovlivňování chování může využívat činnosti, které jsou pro děti přirozené.

Podmínky edukace dětí s poruchami emocí a chováním

Rámcové vzdělávací podmínky pro společné vzdělávání

- Děti z rodin. prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením, ohrožené sociálněpatologickými jevy:

- Vzdělávány v běž. školách, za podpory a doprovodu SVP

- Děti s nařízenou ústavní či uloženou ochrannou výchovou:

- soudem

- z důvodů sociálních v běž. školách

- d.s poruchami chování-v zařízeních s ÚV, OV - malotřídní školy

Stát nahrazuje rodinnou péči institucionální formou, zajišťuje výchovu i vzdělávání

- pro neschopnost rodičů zajistit podmínky pro zdárný vývoj dítěte,

- porucha chování ohrožuje zdárný vývoj dítěte; porušování zákonných norem; chování - jako trestný čin,

- dítě porušuje zákonné normy a je trestně odpovědné - ÚV a OV je alternativní trest,
- dítě mezi 12-15 rokem v důsledku poruchy chování porušuje zákonné normy - dospělému by byl uložen výjimečný trest.

Ústavní výchova

- Nařizuje ji soud dětem do 18 let podle:
 - Zákona o rodině
 - Zákona o soudnictví ve věcech mládeže
- Důvody: výchovné a sociální
 - po dobu nezbytně nutnou- do dosaž.zletilosti,
 - o zrušení rozhoduje soud-kdykoliv na žádost zákon.zástupců, pokud splnila výchovný účel,
 - prodloužena do 19 let - dokončení vzdělávání se souhlasem jedince.

Ochranná výchova

- Nařizuje se jedincům od 12-18/19 let podle:
 - Zákona o soudnictví ve věcech mládeže.
- Důvody:
 - dítě mezi 12-15 let - soud nařizuje za čin spáchaný, za který lze dle trest.zákona uložit výjimečný trest;
 - mladistvý mezi 15-18 lety-pokud bude mít větší efekt než uložení trestu odnětí svobody.
- Ve speciálních škols. výchov. zařízeních.

Školská zařízení

- od 3-18/19 let, poskytují výchovu a vzdělávání

- A) diagnostický ústav
- B) dětský domov
- C) dětský domov se školou
- D) výchovný ústav

Diagnostický ústav

- krátkodobý pobyt - 8 týdnů, děti s ÚV a OV
- provádí komplexní diagnostiku - na jejím základě umístění do škols.zařízení
- na žádost rodičů - preventivně-výchov.péče
 - plní úkoly: diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační a koordinační
- navrhuje „program rozvoje osobnosti“-umíst'uje dítě do B), C), D)
- každé dítě (mimo dětí bez závažných poruch chování)

Dětský domov

- Děti 3-18 let - s nařízenou ÚV, nemají závažné poruchy chování
- ze sociálních důvodů (rodiče nemohou/neumí se postarat o dítě
- plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální
- rodinné skupiny 6-8 dětí
- pro nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

Dětský domov se školou

- Od 6 let do ukončení povinné š. docházky

- edukace pro děti:
 - s nařízenou ÚV, závažné poruchy chování, duševní porucha - vyžadují výchovně-léčebnou péči
 - s uloženou OV
 - matky s dětmi s poruchami chování, duševní poruchou.

Výchovný ústav

- Pro děti od 15 let se závažnou poruchou chování (s ÚV a OV)
- zařízení plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální
- součástí je základní škola, popř. střední š.

- Úmluva o právech dítěte 1991, čl. 3:

■ stát plní povinnost „zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho“

Literatura: Pipeková, J. (ed.). *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0